

MALFACTORS PENJATS I ALTRES FETS OCORREGUTS A VALÈNCIA SEGONS UNA CARTA CONSERVADA A L'ARXIU MUNICIPAL DE GIRONA (1447)

PEP VILA MEDINYÀ I EDUARD SIERRA VALENTÍ

A l'Arxiu Municipal de Girona hi ha un fons de correspondència¹ poc consultat en el qual trobem centenars de cartes no catalogades que són un regal per als historiadors de la cultura, donat el seu interès històric i filològic. Aquestes cartes són adreçades als jurats i a altres responsables del govern de la ciutat, i enviades per corporacions, per particulars, per estaments eclesiàstics, caps militars i ministres d'ordes religiosos des de diverses ciutats de l'antiga corona d'Aragó, però també des d'altres punts d'Espanya i d'algunes ciutats de la vella Europa, entre les quals destaco Granada, Madrid, Montpeller, París i Roma. També n'hi ha moltes de pobles de les nostres comarques que fan consultes als jurats de la ciutat, que expliquen mancances, moviments de tropes, calamitats naturals, contagis d'epidèmies, notes de clavariat, etc.

En aquesta contribució transcrivim i anotem una carta valenciana del 18 de març de 1447, que no té relació amb la ciutat de Girona, que no sabem com va anar a parar aquest fons. Ultra l'interès filològic, l'escrit reflecteix alguns ambients del món urbà baixmedieval, amb notícies sobre uns malfactors que, com veurem, eren molt coneguts a la ciutat de València. La missiva escrita amb una certa destresa no és un formulari fred, conté més d'algun passatge que té un aire narratiu per donar-li més verisme, en què la relació dels fets agafa un aire desimbolt, en explicar uns fets esdevinguts

¹ AHMG, *Correspondència amb diversos pobles*. Lligall número 2 (1300-1699, N-Z).

fa poc. Recordem que molts aspectes de la vida medieval valenciana, que expressen la mentalitat i la sensibilitat de l'època, notícies exemplars de diversa mena, han estat donades a conèixer per Agustín Rubio Vela dins el seu *Epistolari de la València Medieval*.²

La lletra del document està escrita en un bifoli de paper, de mides 220 × 295 mm. A contrallum, observem una marca d'aigua: una corona de tres pics, encerclada amb una creu. A llapis algú va escriure a la coberta la data de 1447. L'escrit ocupa els folis 1r i 1v. Els folis 2 i 2v estan en blanc. Els dos folis escrits tenen 68 línies i la lletra és la gòtica humanista valenciana del segle XV.

En l'escrit llegim com Cristòfol de Montblanc, no identificat aquí, s'adreça a Pere Tallada,³ canonge de Tarassona, i li explica, amb una mena d'irritació continguda, que a vegades ens sembla un fragment d'un sermó de Sant Vicent Ferrer, l'execució pública, en un espectacle molt concorregut, d'un grup de criminals a València el 15 de març de 1447 per haver matat uns veïns, i també parla sobre un foc de grans dimensions esdevingut en una zona del mercat medieval de València que fou convertit en un acte de fe pública. Dèiem que aquests esdeveniments, l'anomenat cas de Paiporta, va causar una certa polseguera, perquè aquests ajusticiaments, l'enfilall de vicis i mals costums dels encausats, foren recollits en el dietari de Melcior Miralles, *Crònica i dietari del capellà d'Alfons el Magnànim*,⁴ al qual hem acudit per anotar aquesta carta valenciana. Genís Ferrer, que havia estat jurat de la ciutat l'any 1446, fou acusat amb la seva gent d'haver matat una dona veïna i els seus fills. Ferrer fugí de la ciutat i més tard pres. Fou sentenciat a mort i degollat juntament amb la seva dona i la resta de la quadrilla.

L'anomenat cas de Paiporta fou recollit així per Melcior Miralles :

² Biblioteca Sanchis Guarner, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana/Publicacions de l'Abadia de Montserrat, València/Barcelona, 1998. *Vegeu també el Llibre de memòries de diversos sucesos e fets memorables e de coses senyalades de la ciutat e regne de València (1308-1644)*, ed. de Salvador Carreres Zacarés, 2 vol., València, Acció Bibliogràfica Valenciana, 1930-1935. Vicent Josep Escartí, *Memòria privada. Literatura memorialística valenciana del segle XV al XVIII*, València, Eliseu Climent, 1998.

³ Un mossèn Talada apareix en diverses pàgines de la crònica de M. Miralles com a persona benefactora (pàg. 449 i 450).

⁴ Edició a cura de Mateu Rodrigo Lizondo, Universitat de València, 2011. A l'anotador d'aquest dietari també li devem algunes precisions sobre aquests personatges, la topografia de la ciutat de València.

[Lo cas de Payporta cruel]: “En l’any de MCCCCXXXVII, diumenge en la nit a XI hores a .XXVI. de febrer, en a Pahiporta, fonch fet hun cruel cas, ço és, que, en la casa après de la d’en Ginís Ferrer, mataren huna dona e dos fills e huna filla; lo fill major havia XXII, anys, l’altre avia . X. anys, e la fila avia .V. anys; e après, com los agueren morts lançaren la mare e los fils en lo pou. E romàs huna filla que s’amagà en la dita casa, e hun moço, molt mal nafrat, e aquests conegueren que gent d’en Ginís Ferrer ho havien fet, lo qual en Ginís Ferrer [sic] hera estat jurat de València l’any pasat. Per la qual rahó en Ginís Ferrer fogí de València, e prengueren sa muler⁵ del dit en Ginís Ferrer e quatre altres”.⁶

I la sentència exemplar fou aquesta :

[Centència de Payporta]: “En lo dit any, dimecres a .XV. de march, fon feta centència de aquells qui feren lo cas tan cruel de Pahiporto [sic], ço és, de la muler d’en Ginís Ferrer e del catiu del dit en Ginís Ferrer, e de Piera e de Gaço,⁷ pagés, del loch de Albarazí e del moço de Piera. La dita dona fon rocega[da] per la ciutat; vestia una gonela de grana, e après les forques li foch feta huna paliçada, e aquí fon degolada, e aquí estech fins a .IIII.e hores, que fonch aportada a les Magdalenes. E Piera, Gaço e lo catiu foren rocegats e esquarterats, e al terch dia foren portats los quartés per los camins, e lo moço de Piera, castellà, lo qual tenia la talaya⁸ com fien lo cas, fon pengat e portat a Caraxet.⁹ E la dona fon soterrada en lo monestir dels Frares Preycadors”.¹⁰

En la segona part de la lletra, Cristòfol de Montblanc explica un altre succés, una altra realitat crua i nua. Fa al·lusió a un altre esdeveniment paorós que també hem pogut documentar: la crema de la Fusteria, una partida del

⁵ El *Libre de memòries* (II, pàg. 583) comenta que Ginís Ferrer havia actuat per venjança: “Dix-se que en Ginís Ferrer ho havia fet, perquè li havien sentenciat sa muller...”

⁶ (Miralles, *op. cit.*, pàg. 226).

⁷ Rodrigo Lizondo identifica un Bernat Gasso, àlies *Alboraya*. A la nota 856, citant un text de Timoneda, apareix “Gaço d’ Alboraya, pagés del lugar de Alboraya”, que assenyala com a inductora del crim la muller de Ginís.

⁸ Era la persona encarregada de vigilar.

⁹ Rodrigo Lizondo comenta a la nota 859 que aquestes forques estaven situades a la vora del barranc dit del Carraixet, al nord de València, on s’exposaven els cossos dels ajusticiats.

¹⁰ (Miralles, *op. cit.*, pàg. 226-227).

Mercat de València pròxima al convent de la Mercè i enfront de l'entrada del carrer del Trench, en la qual van morir vuit persones.

[Del gran foc del Mercat de València]: “En lo dit any de .M.CCCC. XXXXVII., lo digous

aprés, a XVI del dit mes de march, estant los sentenciats en lo Mercat, toquades VIII hores de la nit, se près lo gran foch en la Fusteria del Mercat de València, e crema's tota la Fusteria fins a la Porta Nova, e tot lo Trench e part de la Peleria e fins al cantó de les monges Magdalenes e cremaren-s'i algunes gents, co és, alguns vells e criatures e esclaus. Los alberchs que s'i cremaren foren en suma CXXXIII. May fon major dan ni mal ni dol en València, e cremaren-s'i crestians, juheus e moros”.¹¹

Hi ha també sobre aquest incendi, aquest altre apunt del notari Berenguer Cardona, en una anotació de 1447: “Dijous en la nit, a les deu ores de la nit, que comptàvem XVI de març, any MDCCCXXXVII, que era mitjanit quaresma, se'n pres foch o fon més foch en la Fusteria del Mercat de València; e crema's tot a la una e a l'altra part [...] al cantó de la Porta Nova e tro al cantó del carrer que va a la Mercè, per casa d'en Bayona, e tot lo Trench per la mitat de la Pelleria tro a la Carneceria. Fon una fort spavantable nit. Déu, per sa mercè nos quart de altre semblant sinistri o major. Moriren-hi huyt persones e cremaren-se tots los mobles dels fusters e la major part dels altres”.¹²

Text de la lletra

Lletra adreçada per Christòfol de Montblanc al seu “compare” mossèn Pere Tallada, canonge de Taraçona i confessor de la reina Maria,¹³ donant-li notícies sobre l'execució d'uns criminals el dimecres 15 març 1447 i sobre el foc que cremà gran part de la ciutat de València al dia següent, dijous 16, i que potser estava també provocat per Genís Ferrer, probable fautor de tots dos crims.

¹¹ (Miralles, *op. cit.*, pàg. 227).

¹² Segons es consigna en la núm. 863, redactada per Rodríguez Lizondo

¹³ La reina Maria (1401-1458) era filla del rei Enric III de Castella i de Caterina de Lancaster. El 1415 es casà amb l'infant Alfons d'Aragó, futur Alfons IV el Magnànim, que visqué a Nàpols i la deixà com a governadora dels seus dominis ibèrics, especialment els anys 1420-23 i 1432-58. Morí a València el 1458.

[València, 18 març 1447]

Molt honrat mossèn e car compare:

Aprés fos partit d'ací, lo dimecres següent que-s /{2] comptave XV del present mes, foren sentenciats a mort e exequatats la muller d'en /{3] Genís Ferrer, lo Catiu, lo Gaçonet, lo Peret e lo Moço, ço és: la muller del dit /{4] Genís Ferrer rocegada¹⁴ e degollada, e los dits Catiu, Gaçonet e /{5] Peret rocecats, degollats e squortats, e lo dit Moço tan¹⁵ solament penjat; /{6] de tots per orde anants: la dona primera, aprés lo Catiu, aprés lo Peret, aprés lo Gaçonet, /{7] tots rocecats, e lo moço derrera a peu. Fon feta la cerqua per la ciutat/ /{8] per tots los lochs acostumats e enmig del Mercat, on fon feta una altra / /{9] forcha e una gran empaliçada de fusta on stave tant solament lo Justícia / /{10] ab sos oficials per exercir la justícia e los confessors qui confessàven los dits /{11] sentenciats. Foren exequatats ab lo coltell que lo dit Gaçonet portave, ab lo qual /{12] fon pres e confessà que ab aquell havia morta la dona e havia fet lo més mal, /{13] e confessà e dix que ell pres lo infant petit que fogia e axí viu lo lançà /{14] en lo pou, e ell ab los altres lançàren los altres en lo pou. E aximatex /{15] confessà e dix que lo dit en Genís Ferrer fon present a tot lo cas, stant a la porta de la /{16] casa o alqueria on feren les morts ab una spasa e una vasarma¹⁶ en la mà, /{17] ab dos hòmens que ell havia amprats de Cataroge, e dix tals paraules als /{18] qui feyen la exequció dels ignocents: "*Haveu fet? Si no, spatxau-vos, e no-y / [19] romanga res!*"¹⁷(O cruels paraules!) E fet lo cas, axí tots se-n anàren ensemps tro /{20] a la senda del mal pas, e aquí-ls dix lo dit en Genís Ferrer: "*Cascún prenga sa via*", e /{21] cascún se-n anà e lo dit en Genís Ferrer se-n tornà a sa casa. E aximatex dix /{22] e confessà lo dit Gaçonet que la muller del dit en Genís Ferrer li havia dit, pregant-lo, que-y /{23] feren tant de mal com poguéssen. No us poria scriure de la molta gent de hòmens fon /{24] a veure aquesta exequció, la qual és stada axí gran e rigorosa en aquesta ciutat /{25] que no és en memòria de hòmens. /{26]

En aprés, compare, en l'endamà qui fou dijous, dia de plor e de gran tristor en aquesta /{27] ciutat, s'és seguit que a les nou hores de nit se pres

¹⁴ Ratllat: "e lo dit Moço..." Entenem arrossegada.

¹⁵ Ratllat: "to..."

¹⁶ Possible variant de *basalart* o *vasalart* (espasa curta).

¹⁷ Vol dir: "Ja heu acabat? Si no, feu-ne via i que no en quedi cap de viu..."

foch en lo Mercat al cap de la /{28} Fusteria, en la darrera casa davant lo fossar anant a la Mercè a mà dreita, lo qual /{29} foch dins una ora se scampà per tota la Fusteria a una part e altra tro al cantó de la /{30} Porta Noua e per lo Trench e per la Pelleria, en tant que durà tro a les quatre /{31} ores après mige nit que fon tot acabat de cremar. Véreu los grans crits /{32} e plors per tota la ciutat, lo gran repicar per totes les parròquies, les grans professors, /{33} axí de capellans com de frares, ab totes les creus, ab les custòdies e corpus de /{34} Ihesu Christ, anant vers lo foch, e los grans crits de infants, de hòmens, de dones, /{35} cridants: “*Senyor, ver Déu, misericòrdia!*” que lo cel fenien, que paria tota la ciutat /{36} se degué abrasar! Veuriéu los infants e dones, quasi tots nuus, qui fogien, los qui /{37} scapar podien del foch! Vèreu tota la ciutat luminàries, vèureu carregar /{38} e tragar per tota la ciutat roba, no aquelles on se tenia lo foch, que no // [fol. 2] podien, e havien prou de scapar les persones, mas lo qui staven luny, axí com /{2} los de la Bosseria, de la Argenteria, de la Cordonaria e de Sant Martí, puiantz lo /{3} deprop Sent Nicolau. Yo, ab Johan e quatre altres, anave e venia, tenint /{4} a prop lo foch, si s’acostave, per buydar casa de la senyora. Tenia muller e /{5} filles, totes tremolant e sbalaydes,¹⁸ que no sabia que·ls fes. Tenia casa plena /{6} de dones e criatures qui fogien del foch, e vèreu lo governador e tots los /{7} oficials qui feyen derrocar los alberchs qui venien al ensobre del foch, /{8} e fèren derrocar la Pescateria e la Carniceria. Anave la trompeta /{9} per tota la ciutat perquè tots los mestres de vila hi anàssen ajudar. E a la fi, /{10} volgué Déu que lo vent, jatsia fos poch, se girà la via on ia havia /{11} cremat: en altra manera, crech que la ciutat de València se fora abrasada. /{12} No sé com vos lo diga, tant és lo mal e la tanta tristor que huy és /{13} en aquesta ciutat. No sé cor que no sclate en plorar, veent la tant gran /{14} destrucció. Tota la Fusteria, de una part tro al cantó de la Porta Noua, /{15} de la altra part tro al cantó del Barber on vénen les palletes lo dijous, /{16} lo carrer del Trench tro a dues cases atinents de la Pescateria e la una /{17} part de la Pelleria tro a hun alberch nou qui se obrave, tot s’és abra- /{18} sat, que res no·y ha romàs que son entorn, CL alberchs e quasi del mill /{19} de la ciutat stimen lo dan, e lo que si és perdut, passats cinch cents mília solidos. /{20} Diu-se que aquest foch seria stat donat manualment e que hauria fet en /{21} Genís Ferrer, e diu-se certament que lo dit en Genís Ferrer fon vist div[èndres] /{22} proppassat en Almança: no sab hom que s’entregà hom. Tan solament hi són /{23} mortes

¹⁸ Esbalaïdes, atònites, estupefactes.

tres criatures e quatre o cinch catius. Casa del pare de vostra vesí- / [24] na Castres e casa d'en Miquel Johan, tot s'és abrasat de roba: si gens [n'és] / [25] salvada, és molt pocha.

E ab la present, no pus, et cetera.

Scrita en València, / [26] a XVIII de març, any MCCCCXLVII.

Al molt honrat mossèn e car compare / [27] mossèn Pere Tallada, canonge de Tاراçona / [28] e capellà de la senyora Reyna, / [29] vostre compare qui escrevia / [30] a vós, Christòfol de Montblanch.

[Recepció de l'article: 23-1-2014]

[Acceptació de l'article: 6-5-2014]

NORMES PER A LA PRESENTACIÓ D'ORIGINALS A L'INSTITUT D'ESTUDIS GIRONINS

L'Institut d'Estudis Gironins publica cada any un volum dels Annals, a través del qual vol donar a conèixer les recerques i les investigacions que fan els membres de l'entitat i els estudiosos d'altres institucions científiques i culturals, convidats a participar en homenatges i miscel·lànies que desitgin publicar-hi.

L'àmbit territorial dels treballs: estudis, edició de textos i documents, ressenyes, crítiques, etc., serà preferentment el de les comarques gironines, Catalunya i els Països Catalans. El consell editorial també acceptarà publicar altres investigacions sobre les realitats històriques, socials i culturals que estimi convenients.

Per tal d'assegurar una publicació homogènia i unitària es dicten les següents normes obligatòries sobre la presentació i publicació d'originals:

1. Els autors han d'enviar o presentar a la seu de la secretaria de l'IEG (Força 27, 17004 Girona), els treballs ben redactats, polits, definitius, amb un màxim de 30 folis, escrits a una sola cara, a doble espai, incloses les notes, els apèndixs documentals, il·lustracions, mapes o gravats. Els originals s'han de lliurar picats a màquina o en una còpia de paper a partir del suport magnètic. Es recomana la forma DIN-A-4, amb 60/62 tipus per línia i 32 línies per pàgina. Per tal d'abaratir costos, sempre que sigui possible, es lliurarà un disket MS-DOS, Macintosh, WP 5.1 o en altres sistemes compatibles. No s'admetran esborranys ni treballs mal redactats o amb faltes d'ortografia. Tampoc s'acceptaran treballs ja publicats o en curs d'edició en altres publicacions. Les llengües de publicació dels "Annals" són el català i el castellà. També s'accepten articles en francès, anglès, alemany i italià.

2. Les pàgines de l'article aniran numerades al marge inferior de l'holandesa o del foli. Els treballs més llargs de 30 folis també podran ser admesos si la junta ho considera convenient. Cada treball portarà a la primera plana el títol en majúscules amb el nom de l'autor o autors en minúscula, i el nom de l'entitat a la qual representa. El text es pot estructurar en subcapítols, subapartats, notes, annexos i bibliografia que duran els títols convenientment subratllats. Només s'admetran les abreviacions més usuals: fig., pàg., aprox., per ex., aC (abans de Crist), dC

(després de Crist), s/d, etc. En les xifres suprimirem els punts (any 1992). Els textos i les citacions inclosos en altres llengües han d'anar en cursiva o subratllats. Els punts cardinals s'escriuran amb minúscules i sencers. En la transcripció de textos catalans antics, si l'autor no dóna cap criteri, es recomana fer servir les normes d'edició de la col·lecció "Els Nostres Clàssics" d'Editorial Barcino. Bàsicament consisteixen en la separació de mots aglutinats, l'ús de punts volats i l'apostrofació, la normalització de majúscules i minúscules, de la "i/j, u/y", etc. L'accentuació i la puntuació són les del català actual. Per governar-se millor en el món de les cites i de l'edició de textos, recomanem el llibre de Josep M. Pujol i Joan Solà, *Ortotipografia. Manual de l'autor, l'autoeditor i el dissenyador gràfic*, Columna, Barcelona, 1995.

3. El consell editorial de l'Institut d'Estudis Gironins es reserva el dret de no publicar aquells treballs que per defectes de redacció, de presentació o de contingut no s'adaptin a aquesta normativa de publicació d'originals. La junta de govern de l'Institut pot rebutjar també aquells estudis que no tinguin prou qualitat científica o bé que mostrin greus defectes de metodologia en la seva elaboració. Només l'autor és responsable del contingut de l'article, especialment quan es tracten aspectes ideològics o es donen opinions molt personals.

4. Dins el text, les cites bibliogràfiques es poden fer de dues maneres. La que s'imposa més és l'anglosaxona: (Bloch, 1969), (Nolla & Casas, 1984) o (Fabre et al., 1991), segons si la publicació a la qual es refereix sigui d'un, dos o més de dos autors. Si cal indicar les pàgines: (Bloch, 1969, pàg. 53), (Esteva, 1993, pàg. 64-67). Si un autor citat en el text té més d'una publicació referenciada en un mateix any caldrà assenyalar-ho de la següent manera: (Pla, 1990a), (Pla, 1990b), etc.

Aquests títols aniran ordenats per rigorós ordre alfabètic de cognoms i dins del mateix cognom, per anys, seguint aquestes indicacions: si es tracta d'un llibre, el cognom en majúscules, una coma i el nom o la inicial. Si es tracta de dos autors, després del cognom i nom (o inicial) del primer, la copulativa i a continuació el nom (o inicial) i el cognom del segon autor, seguit de la data de publicació entre parèntesis, dos punts i el títol complet del llibre en cursiva (o subratllat), l'editorial si es vol, el lloc o llocs d'edició i si sembla oportú, entre parèntesis, la col·lecció on s'ha publicat l'obra:

BLOCH, R. (1969). *L'épigraphie latine*, Presses Universitaires de France, París ("Que sais-je?", núm. 534).

NOLLA, J. M. i J. CASAS (1984). *Carta arqueològica de les comarques de Girona. El poblament d'època romana al nord-est de Catalunya, Girona...*

En el cas que signin el treball més de dos autors, cal donar tots els noms:

FABRE, G. M. MAYER i I. RODÀ (1991). *Inscriptions romaines de Catalogne*. III. Géronne, París...

Si un autor o autors ténen més d'una publicació esmentada en el text en un mateix any farem les cites de la manera següent:

PLA, J. (1990a): *La pesca de la tonyina*. Sitges.

PLA, J. (1990b): *Les salaons. Estat actual d'aquesta indústria*. Barcelona.

Si el que citem és un article d'una revista, seguirem la mateixa normativa però de la manera següent: cognom i nom (o cognoms i noms), l'any de publicació entre parèntesis, dos punts i el títol de l'article complet, una coma, i a continuació el nom de la revista en cursiva (o entre cometes), el número i si s'escau, entre parèntesis, el lloc de publicació i, finalment, les pàgines que ocupa l'article dins de la publicació. Si citem un congrés o un llibre que hagi estat editat a cura d'un o uns autors, aquests cal que constin darrera del títol del congrés o volum, entre parèntesis, indicant (editat per...) o (a cura de...)

Exemples:

CARBONELL, J. (1990-1991): *Entorn a un poema catul·lià d'Antonio Agustín*, "Annals de l'Institut d'Estudis Gironins, XXXI, pàg. 141-153.

LLINÀS, J. i J. SAGRERA (1993): *Una construcció alt-imperial a Llafranc. Fases, estratigrafia i materials*, "Cypsela", X (Girona), pàg. 105-127.

NIETO, F. J. (1984): *Algunos datos sobre las importaciones de cerámica "Phocaeen Red Slip" en la Península Ibérica*. "Papers in Iberian Archaeology" (editat per T.F.C. Blagg, R.F.J. Jones i S.J. Keay), Oxford, pàg. 540-551 (BAR International Series 193 (II)).

AQUILUÉ, X.R. MAR, J.M. NOLLA, J. RUIZ DE ARBULLO i E. SANMARTI (1986): *Una lápida dedicada a M. Iunius Silanus aparecida en el foro romano de Ampurias*, "Actas de la reunión sobre epigrafía hispánica de época romano-republicana", (Saragossa, 1983), pàg. 151-156.

També s'accepten les notes a peu de pàgina, el sistema de cites tradicional. En aquest cas, dins del text, s'han de posar els números correlatius que remetent a la nota a peu de pàgina. Dins de les notes, les cites es faran tal com hem indicat abans:

1. Vegeu, per exemple, CASAS, J., J. MERINO i V. SOLER, *Noves observacions sobre la ceràmica d'època romana de la vila de Tolegassos (Viladamat, Alt Empordà)*, "Cypsela", X, 1993, (Girona), pàg. 133.

o, si es tracta d'un llibre:

33. PLADEVALL, A., *Guillem de Mont-rodon Mestre del Temple i tutor de Jaume I*, Editorial Base, Barcelona, 1976, pàg. 54.

Si en un moment donat cal en una nova nota a peu de pàgina tornar a citar una publicació ja esmentada no cal repetir, completes, les referències sinó que ho farem així:

103. Consulteu, CASAS et al. *Noves observacions...*, citat pàg. 137-138. També es pot fer servir el sistema llatí de notes, op. cit. subratllat per convertir-se en cursiva).

o,

114. PLADEVALL, *Guillem de Mont-rodon...*, citat, pàg. 819.

5. La citació de les figures dins el text es farà en el lloc apropiat, de la següent manera: (fig. 3)...)fig. 1, 12). Els gravats, dibuixos o fotografies han de ser de bona qualitat, preferentment muntats, a punt de publicar, amb escala gràfica, retolació i amb els peus del text, sempre que calgui. Quan sigui possible s'ha de citar la procedència de les fotos, qui n'és l'autor. Pel que fa a la iconografia (dibuixos, gravats) indicarem l'arxiu o biblioteca d'on provenen. A cada figura i a cada taula s'indicarà a llapis el nom de l'autor, el número d'ordre que tenen dintre del treball. La cita de documents inèdits d'arxiu, es farà de la manera més completa possible per facilitar la seva consulta a futurs investigadors. També aconsellem descriure els manuscrits i les fonts inèdites amb la màxima cura i rigor.

6. Quan els autors corregeixin proves, galerades o paginades no podran modificar, escurçar o allargar el text, ni fer correccions d'estil. Aconsellem que els autors conservin una còpia del seu treball per poder corregir les proves. En cas que hi hagi diversos autors, les proves només s'enviaran al primer signant. Només es permeten les correccions purament ortogràfiques derivades d'un picatge incorrecte, o bé quan hi hagi problemes mecànics relacionats amb al conversió i compatibilitat entre arxius informàtics. L'autor es responsabilitzarà de les galerades corregides, que haurà de tornar en el termini de 10 dies. En el cas que l'autor/s hi afegixi més text sobre les proves, el cost del nou picatge seà facturat directament als autors per la impremta.

Els autors rebran, sense càrrec, 50 separates per article publicat i un exemplar dels Annals. En finalitzar tot el procés d'edició, es retornaran els disquets, els originals i els gravats sol·licitats. La junta no manté correspondència amb els autors dels originals enviats espontàniament. Els autors que desitgin un major nombre de separates, a càrrec seu, hauran de posar-se d'acord amb la impremta.

7. Els articles s'han d'encapçalar amb un resum del contingut del treball presentat en català i en anglès, d'un màxim d'unes cinc línies de text. També calen cinc paraules clau en les dues llengües.